

DOI: [10.28925/2312-5829.2021.33](https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.33)

УДК 37:001.895

АЛЛА МИХАЛЮК

Київський університет імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна

a.mykhaliuk@kubg.edu.ua ORCID iD 0000-0003-0452-1260**ТВОРЧИСТЬ ТА ІННОВАЦІЯ: СУЧАСНИЙ КОНТЕНТ**

У статті представлено сучасне наукове розуміння феноменів творчості та інновації з позицій різних галузей знань. Наголошено на актуальності даної проблематики з огляду на те, що основною домінантною ознакою прогресивного розвитку нашого часу виступає становлення інноваційної особистості, здатної до творення інновацій в усіх сферах своєї життєдіяльності. З'ясовано, що в сучасному науковому дискурсі феномен творчості виступає як процес діяльності, що характеризується певним результатом, в якому можна прослідкувати матеріальну або духовну цінність. Визначено, що важливою якістю особистості є креативність, яка розуміється як здатність особистості до варіативності, гнучкості, ліквідності, стійкості, орієнтації на дії та може бути сформована завдяки створенню особливих умов в процесі навчання і виховання. Описано розуміння феномену інновації як процесу втілення нових ідей. Висвітлено сутність інновацій в освіті як процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану. У дослідженні використовувалися методи теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, аналізу та синтезу, що дало змогу виявити сутність понять «творчість» та «інновація» для осмислення їх сучасного контенту.

Ключові слова: інновація, інновації в освіті, креативність, творчість.

Вступ. Нинішній цивілізаційний етап розвитку тісно пов'язаний з лідерством у дослідженнях і розробках, появою нових знань, розвитком високотехнологічного виробництва і створенням масових інноваційних продуктів. Розвиток інноваційного потенціалу – це не тільки шлях динамічного розвитку та успіху, а й засіб забезпечення безпеки та суверенітету держави, її конкурентоспроможності у

© Михалюк Алла, 2021

сучасному світі (Khoruzha, Bratko, Kotenko, Melnychenko, Proshkin, 2019). У стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року зазначається, що за результатами проведеного порівняльного аналізу стану інноваційної системи України відносно світового рівня на основі міжнародних індексів було з'ясовано, що Україна має високий освітній та науковий потенціал, здатний продукувати різноманітні нововведення у вигляді ідей, наукових розробок, патентів. Серед конкурентних переваг України варто виділити такі:

- відповідно до Глобального індексу конкурентоспроможності – висока ємність ринку, якість вищої, середньої та професійної освіти;

- відповідно до Глобального індексу інновацій основою української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал, тобто знання та навички, якими володіють люди, що дають змогу їм створювати цінність у світовій економічній системі. Ефективна реалізація людського капіталу і є головною конкурентною перевагою (Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року).

У світлі вищезазначеного актуалізується проблема розвитку особистості. Філософія освіти наголошує на необхідності розвитку людини – «здатності людини систематично розмірковувати про найважливіші питання і проблеми, уміщуючи факти в більш широкий контекст, оцінювати моральне значення дій і вибору, ефективно передавати знання і ставити питання» (Кремень, 2009, с. 44). Отже, основною домінантною ознакою прогресивного розвитку нашого часу виступає становлення інноваційної особистості, здатної до творення інновацій в усіх сферах своєї життєдіяльності. Висловлені процеси залежать не лише від знань, спрямованості особистості, ціннісної сфери, а й, у значній мірі, від здатності особистості до творчості й креативності. Про це філософія людиноцентризму в освітній діяльності зазначає: потрібний «розвиток творчих потенцій людини, які ґрунтуються на розумі, знанні, мудрості, «душевному відчужанні», «пізнанні серцем». На всьому тому, що перетворює людину в особистість» (Кремень, 2008, с. 378).

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що дослідженню творчості присвячено низку наукових праць, які можна систематизувати за такими напрямками: філософські аспекти творчості (М. Бердяєв, Т. Орлова, О. Левченко); психологічні виміри творчості (О. Клепиков, І. Кучерявий, Я. Пономарьов, В. Рибалка); розуміння мислення як творчості (В. Біблер, Т. Б'юзен, Дж. Гілфорд, А. Роу, С. Рубінштейн); творчий інтелект (Г. Айзенк, Г. Гарднер, Дж. Надлер, Ж. Піаже, Р. Стернберг); творча діяльність (Л. Левчук, В. Моляко, В. Роменець, В. Семиченко); педагогічна творчість (В. Загвязинський, В. Кан-Калик, М. Поташник, С. Сисоєва); творчі можливості особистості (І. Кант, Г. Гегель, Ф. Шеллінг, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський); творча природа людини (Г. Сковорода, К. Ушинський, М. Монтесорі, Р. Штейнер, Дж. Д'юї, І. Зязюн); механізми розвитку творчої особистості (Л. Виготський, Н. Кичук); прагнення людини до самореалізації у творчості (Е. Фромм), а також сутність і зміст творчого розвитку особистості (А. Грецов, С. Девіс, А. Толшин, Н. Рождественська).

У вітчизняній науковій літературі проблема інновації в контексті культури, освіти та суспільства досліджувалась в колективній монографії «Феномен інновації: освіта, суспільство, культура» (Кремень, 2008). Окремі питання щодо інноваційної діяльності в галузі освіти висвітлено за такими напрямками: вдосконалення освітнього процесу у закладах вищої освіти (З. Абасов, А. Алексюк, І. Зайченко, В. Кремень, Н. Кузьміна, О. Савченко, Г. Сиротенко); інноваційні педагогічні технології (О. Євдокимов, М. Жалдак, І. Носаченко, В. Олійник, А. Підласий, І. Підласий, С. Сисоєва); теоретичні питання педагогічної інноватики, визначення структури, закономірностей функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах (О. Божко, Л. Буркова, Л. Ващенко, І. Дичківська, О. Попова); обґрунтування структури, змісту та результатів інноваційної діяльності в системі освіти, експертиза, оцінювання та відбір освітніх нововведень, моніторинг інноваційних освітніх процесів (К. Баханов, Л. Буркова, Л. Даниленко); інноваційне середовище (В. Бобрицька, Г. Кравченко); інноваційний експеримент (Ю. Гільбух, М. Дробноход). Доволі часто у наукових дослідженнях можна спостерігати, що поняття «творчість» та «інновація» використовуються як взаємозамінні

(Саун, 2015), а у деяких інновація визначається як різновид творчості (Скубашевська, 2011).

Мета дослідження. Метою нашої статті є з'ясування того, як у сучасному науковому дискурсі визначаються феномени творчості та інновації. Завданнями наших розвідок є: проаналізувати сучасні дослідження щодо феноменів творчості та інновації, виокремити ідеї щодо формування особистісних характеристик, що виявляють феномени творчості та інновації.

Методологія. Дослідження проведено із застосуванням методів теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, аналізу та синтезу, що дало змогу виявити сутність понять «творчість» та «інновація» для осмислення їх сучасного контенту.

Результати. Творчість – це складний багатовимірний процес, що має філософський, фізіологічний, психологічний, соціологічний, логічний, педагогічний та інші аспекти. Так, творчість у сучасних філософських енциклопедичних виданнях представлена як діяльність, що породжує нові цінності (матеріальні, світ ідей), саму людину-творця. «Творчість – продуктивна діяльність за мірками свободи та оновлення, коли зовнішня детермінація людської активності змінюється внутрішньою самовизначеністю. Елементи творчості притаманні людській діяльності взагалі, але як окремий різновид діяльності творчість характеризується продукуванням нових результатів» (Шинкарук, 2002, с. 630). Для фізіологів творчість – це специфіка способів організації процесів вищої нервової діяльності. Логіка досліджує творчість як систему знання, що розвивається, встановлює свої закономірності його отримання. Соціологи цікавляться можливістю суспільного регулювання творчих процесів, їх максимальною результативністю. Психологія аналізує психологічні властивості особистості, тобто суб'єктивний фактор як визначальну умову творчості. Підкреслюється, що однією з найскладніших проблем у психологічному аспекті вивчення феномену творчості є природа творчих здібностей. Значний науковий інтерес представляє розуміння поняття творчості як діяльності, яка сприяє створенню, відкриттю чого-небудь раніше для суб'єкта невідомого (Моляко, 2007). Тобто, результатом творчої діяльності є не ті знання, які передаються та засвоюються, а власні відкриття цих знань суб'єктом. Ці знання не

просто засіб пізнання: вони ростуть, трансформуються, змінюються разом з людиною, набуваючи статусу особистісного та життєвого досвіду. У педагогічному вимірі творчість визначається як продуктивна людська діяльність, що здатна породжувати якісно нові моральні та духовні цінності суспільства (Гончаренко, 1997). Це визначення акцентує увагу на творчості як діяльності, яка визначається певним результатом і відображає соціальний аспект творчого процесу, але ігнорує психологічний – особистісний та процесуальний. В. Роменець переконаний, що «творчість – це прояснення і душевне очищення, катарсис... Творчість людини – від підліткового віку до шедеврів зрілого генія – це вияв духовних можливостей особистості, демонстрація безмежних людських якостей» (Роменець, 2004, с. 6). Дослідник вважав надто відносною ознаку новизни як ознаку творчості, адже новизна може мати і формальний характер. Важливим, на нашу думку, є те, що автор представляв творчість і пізнання як єдиний процес: «Творча праця завжди є водночас і навчанням, а навчання за своєю природою є творчістю» (Роменець, 2004, с. 69).

Чимало вітчизняних науковців вважають, що творчість завжди безпосередньо пов'язана з певним видом діяльності. Тобто, на їхню думку, не можна говорити про творчість узагалі: є художня творчість, наукова творчість, технічна творчість, педагогічна творчість тощо, а є професійно-педагогічна творчість. Так, зокрема, С. Сисоєва розглядає педагогічну творчість як цілісний процес професійної реалізації та самореалізації педагога в освітньому процесі і зазначає, що особливістю педагогічної творчості є те, що педагог реалізує свої особистісні і професійні творчі потенції засобом творення особистості дитини, а розвиток його творчого потенціалу зумовлений розвитком творчого потенціалу вихованця. Тому центральною ланкою педагогічної творчості є особистісно зорієнтована розвивальна взаємодія суб'єктів освітнього процесу, яка зумовлена специфікою психолого-педагогічних взаємовідносин між ними і спрямована на розвиток їх творчого потенціалу (Сисоєва, 1998).

Також варто зазначити, що більшість учених у світі схиляються до міркування, що природа творчості єдина, а тому і здатність до творчості універсальна. Вони

переконанні у тому, що навчившись діяти у сфері мистецтва, техніки чи в інших видах діяльності, людина легко може перенести цей досвід у будь-яку іншу сферу, зокрема в педагогічну (Szmidt, 2007).

Ми погоджуємося з О. Куцевол у тому, що творчості педагога притаманні спільні риси, властиві будь-якому виду творчої діяльності:

- творчий процес неможливий без наявності суб'єкта творчості, яким виступає педагог;
- основою творчості є креативність особистості – творчі здібності, які можна розвивати в процесі професійної діяльності;
- педагоги й учні/студенти як суб'єкти творчої діяльності продукують нові ідеї, думки, образи, предмети;
- об'єктом педагогічної творчості можуть бути атрибути реального світу (учні, студенти) і віртуального світу (образи предметів, явищ, зв'язки й стосунки між ними, ідеї, уявлення тощо);
- творчість педагога – процес цілеспрямований, але його результати не завжди точно прогнозовані, оскільки тут задіяна як свідома, так і підсвідомі сфери людської психіки, причому значна частина творчого акту залишається неусвідомленою;
- здійсненню творчого акту сприяють зовнішні й внутрішні умови (соціальне середовище, свобода, наявність у суб'єкта діяльності певних особистісних якостей: цілеспрямованості, працелюбності, сміливості, активності, упевненості в собі, наполегливості);
- на перебіг творчого процесу впливає емоційний фактор – почуття суб'єкта до об'єкта творчої діяльності;
- цей акт здійснюється на фоні емоційного піднесення – творчого натхнення;
- використання евристичних методів і прийомів продуктивного мислення може полегшити пошук ефективного розв'язання творчого завдання (Куцевол, 2007, с. 95-96).

Доволі часто поряд із поняттям творчості вживають поняття креативності, яке має чимало трактувань. В англійській науковій літературі слова «креативність»

(creativity) і «творчість» (creativeness) походять від одного слова – креативний (creative), яке означає «такий, що передає або містить оригінальну ідею». Слово creative позначає також особу, яка професійно займається творчою діяльністю (Karwowski, 2003). У цілому можна висвітлити певні узагальнення англомовних дослідників щодо креативності. Так, підсумовуючи наукові розвідки щодо креативності, М. Мамфорд (2003) дійшов висновку, що упродовж останнього десятиліття досягнуто загальної згоди в тому, що креативність обумовлює створення як духовного, так і корисного (матеріального) продукту. Креативність також може бути визначена як процес створення будь-чого, що є як оригінальним, так і таким, що має цінність або характеризується неповторністю, експресивністю та винахідливістю.

За Джильдом Веесбурдом, для креативних людей притаманні такі ознаки характеру, як: гнучкість (можливість вийти за рамки очевидного); ліквідність (можливість генерування множини ідей для вирішення проблеми); деталізація (здатність проникати в деталі завдання); толерантність до двозначності (стриманість та доброзичливість в конфліктних ситуаціях); здатність бачити все (системний підхід); цікавість (ознайомлення з багатьма сферами); чутливість до інтересів інших (розуміти потреби інших); незалежність мислення; рефлексивність (можливість думати про речі, які вони бачать і про те, що вони чують); орієнтація на дії (можливість виходу за рамки простого акту мислення); здатність зосередитися (робота систематична); стійкість (відстоювання думки, незважаючи на перешкоди); участь у вирішенні проблеми; почуття гумору (можливість прийняти деяку істину на певній відстані від реальності) (Литвин, 2011).

Цікавими для нашого дослідження є практичні порівняння креативності та інноваційності, які сформулювала О. Кліпкова (2015):

- креативність – це процес формування нових ідей, а інноваційність – це їх практичне впровадження;
- креативність – це можливість винаходити нові речі, а інноваційність – можливість створювати нові речі. Звичайно, багато речей, які приходять на думку, є реалізованими, але це не є необхідною умовою для розгляду такого процесу як

творчий. На противагу йому, інноваційний процес не може зупинитися на стадії концептуального – він спрямований на появу результату. Інноваційний процес також присутній у фазі творчих підходів до проблеми, і може бути упущений, лише якщо генерація ідей включає в себе роботу, пов'язану з роками досліджень;

- креативність – це ідеї, а інновації – це значення ідей + вартість. Третє порівняння показує справжню силу інновацій. Робота пов'язана з інноваціями є набагато ширшою, тут вже мова іде не про ідеї, а про продукти. Процес створення інновацій в рамках можливого на концептуальній стадії включає в себе етапи формування та розробки продукту (розробка і дослідження, тестування, патенти, ліцензії покупки і т. д.) (Кліпкова, 2015, с. 77).

Інновації дуже широка категорія, що має багато трактувань. У сучасних дослідженнях категорія «інновація» досить часто ототожнюється із категорією «нововведення», або розглядається як синонім терміну «новація». Проте, на думку деяких дослідників (Каташов, 2001) саме втілення нових ідей відрізняє «інновації» від «новацій», адже якщо фахівцем відкривається щось принципово нове, то його можна назвати новатором, якщо трансформується наукова ідея – інноватором. Тож, варто розрізняти поняття «інновація» та «новація», адже під «новацією» розуміються засоби (нові методи, методика, технології, програми тощо), а «інновацією» – процеси, що розгортаються за певними етапами. Інновація є введенням нового в мету, зміст, методи, форми та організацію діяльності (Fagerberg, Martin, Sloth Andersen, 2013).

Розрізняють процесуальні (діяльнісні) та матеріальні (предметні) інновації. Процесуальні полягають у плануванні і реалізації змін, застосування нового (якщо стосується освіти, то – це впровадження нових навчальних предметів, опрацювання нових навчальних програм, упровадження нових форм навчання, новий процес управління школою, нові засоби праці та навчання тощо). Матеріальні (предметні) інновації – це програма змін, продукт творчої активності як сутність змін, як новий елемент педагогічного дослідження (нова шкала оцінювання тощо).

Сучасні вітчизняні вчені розглядають інновацію в освіті як процес створення, поширення і використання нових способів для вирішення педагогічних проблем

оригінальними, нестандартними підходами. Зокрема, О. Дубасенюк (2014) досить обґрунтовано висловлює переконання у тому, що інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті. Сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у закладі освіти. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище. Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-психологічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування інновації пов'язане з переходом у стадію стабільною функціонування. Ми погоджуємося із думкою О. Дубасенюк, що інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану (Дубасенюк, 2014, с. 13).

Дослідниця Л. Даниленко (2004) визначає освітню інновацію як новизну, що суттєво змінює результати освітньої діяльності, створюючи при цьому улірсконалені чи нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні, педагогічні технології: методи, форми, засоби розвитку особистості, організації навчання та виховання; технології управління закладом освіти; системою освіти. Авторка виділяє освітні інновації у навчанні, вихованні та управлінні і зазначає, що до освітніх інновацій належать:

- у навчанні – ті, що якісно покращують мотивацію учасників освітнього процесу і вносять зміни у взаємини між учнем і вчителем, перетворюючи їх на партнерські;
- у вихованні – ті, які формують в учнів особистісні цінності у контексті загальнолюдських;

- в управлінні – ті, що створюють умови для прийняття керівником самостійного оперативного й ефективного управлінського рішення (Даниленко, 2004).

Невід’ємними складовими освітніх інновацій є інноваційні педагогічні технології, які тісно пов’язанні із вищезазгаданими поняттями. Інноваційні педагогічні технології збагачують освітній процес за рахунок впровадження активних, аналітичних та комунікативних способів навчання; забезпечують високий рівень освітнього процесу; формують і розвивають компетентність фахівців; забезпечують становлення та розвиток аналітичних, організаційних, проектних, комунікативних навичок; розвивають здібності до прийняття правильних рішень у нестандартних ситуаціях; формують вміння будувати власні освітні програми; є ресурсом для зміни змісту освіти і структури освітнього процесу відповідно до міжнародних стандартів; підвищують показники досягнень структурних компонентів процесу технологізації навчання; орієнтованні на стимулювання творчого потенціалу.

Висновки. Узагальнюючи аналіз сучасних досліджень проблеми творчості та інновації, можна зауважити про багатоманітність точок зору. Географія досліджень та широта охоплення науковими галузями (філософія, соціологія, психологія, педагогіка тощо) свідчить про загальний інтерес до розв’язання цієї проблеми не лише для творчих сфер діяльності. У сучасному науковому дискурсі феномен творчості виступає як процес діяльності, що характеризується певним результатом, в якому можна прослідкувати матеріальну або духовну цінність. Важливою якістю особистості є креативність, яка розуміється як здатність особистості до варіативності, гнучкості, ліквідності, стійкості, орієнтації на дії та може бути сформована завдяки створенню особливих умов в процесі навчання і виховання. Поняття «інновація» означає процес втілення нових ідей. Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану. Проведене дослідження може слугувати основою для подальших

досліджень, які будуть спрямовані на розроблення методичного забезпечення щодо розвитку інноваційної діяльності майбутніх педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Гончаренко С. У. Педагогічний словник. К., 1997. 375 с.
- Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія. К. : Міленіум, 2004. 358 с.
- Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
- Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Л., 2001. 265 с.
- Кліпкова О. І. Креативність та інноваційність як основні складові нового вектора в управлінні підприємством. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія: Економіка, Випуск 2 (4). Частина 2, 2015. С. 76 – 80.
- Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. К. : Педагогічна думка, 2009. 520 с.
- Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. К., 2007. 448 с.
- Литвин І. В. Особливості пошуку інноваційних ідей у системі креативного менеджменту. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.7. С. 360–364.
- Моляко В. А. Творческая конструкторология (пролегомены). К. : Освіта України, 2007. 388 с.
- Роменець В. А. Психологія творчості : навчальний посібник. 3-є вид. К. : Либідь, 2004. 288 с.
- Сақун А. В. Евристика сучасності : знання, інновація, творчість : монографія. Київ : Книга, 2015. 352 с.
- Сисоєва С. О. Педагогічна творчість : монографія. Х. : Каравела, 1998. 150 с.
- Скубашевська О. Інновація як різновид творчості. *Гілея* : наук. вісн : зб. наук. праць. гол. ред. В. М. Вашкевич. Київ : ВІР УаН, 2011. Вип. 53 (№ 10). С. 275–281.
- Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. URL : http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf (дата звернення : 12.04.2021).
- Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура : монографія / Василя Кременя / АПН України, Ін-т обдар. дитини. К. : Педагогічна думка, 2008. 472 с.
- Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди/ голов. ред. В. І. Шинкарук. К. : Абрис, 2002. 742 с.
- Karwowski M. *Identyfikacja potencjalnego tworcęgo*. Warszawa : APS, 2009. 300 p.
- Mumford M. D. Where have we been, where are we going? Taking stock in creativity research. *Creativity Research Journal*. 2003. № 15. P. 107–120.
- Khoruzha L., Bratko M., Kotenko O., Melnychenko O., Proshkin V. *The Study of the Higher School Lecturer's Competence in Ukraine: Diagnostics and Analytics*. *The New Education Review* (55(1)). 2019. С. 233–245. ISSN 1732-6729.

Szmidt K. *Pedagogika tworczości*. Gdansk: GWP, 2007. 424 s.

Fagerberg J., Martin B., and Sloth Andersen E. (editors), *Innovation Studies. Evolution and Future Challenges*. Oxford: Oxford University Press, 2013.

References

- Goncharenko S. U. (1997). *Pedagogichny`j slovny`k*. [Pedagogical dictionary]. Kyiv (in Ukrainian)
- Dany`lenko L. I. (2004). *Upravlinnya innovacijnoyu diyal`nistyu v zagal`noosvitnix navchal`ny`x zakladax : monografiya*. [Management of innovation activity in secondary schools]. Kyiv (in Ukrainian)
- Dubasenyuk O. A. (2014). *Innovaciyi v suchasnij osviti. Innovaciyi v osviti: integraciya nauky` i prakty`ky` : zbirny`k naukovo-metody`chny`x pracz`*. [Innovations in modern education]. Zhytomyr (in Ukrainian)
- Katashov A. I. (2001). *Pedagogichni osnovy` rozvy`tku innovacijnogo osvitn`ogo seredovy`shha suchasnogo liceyu : dy`s. ... kand. ped. nauk 13.00.01*. [Pedagogical bases of development of innovative educational environment of modern lyceum]. Lviv (in Ukrainian)
- Klipkova O. I. (2015). *Kreaty`vnist` ta innovacijnist` yak osnovni skladovi novogo vektora v upravlinni pidpry`yemstvom. Naukovy`j visny`k Mukachivs`kogo derzhavnogo universy`tet. Seriya: Ekonomika* [Creativity and innovation as the main components of the new vector in enterprise management]. Mukachevo (in Ukrainian)
- Kremen` V. G. (2009). *Filosofiya lyudy`nocentry`zmu v strategiyax osvitn`ogo prostoru*. [Philosophy of anthropocentrism in the strategies of educational space]. Kyiv (in Ukrainian)
- Kucevol O. M. (2007). *Teorety`ko-metody`chni osnovy` rozvy`tku kreaty`vnosti majbutnix uchy`teliv literatury` : dy`s. ... doktora ped. nauk : 13.00.02*. [Theoretical and methodical bases of development of creativity of future teachers of literature: dis. ... Dr. ped. Science]. Kyiv (in Ukrainian)
- Ly`tyv`n I. V. (2011). *Osobly`vosti poshuku innovacijny`x idej u sy`stemi kreaty`vnogo menedzhmentu. Naukovy`j visny`k NLTU Ukrayiny`*. [Features of search of innovative ideas in the system of creative management]. Lviv (in Ukrainian)
- Molyako V. A. (2007). *Tvorcheskaya konstruktologiya (prolegomeny)*. [Creative constructology (prolegomena)]. Kyiv (in Ukrainian)
- Romenecz` V. A. (2004). *Psy`xologiya tvorchości : navchal`ny`j posibny`k*. [Psychology of creativity]. Kyiv (in Ukrainian)
- Sakun A. V. (2015). *Evry`sty`ka suchasnosti : znannya, innovaciya, tvorchist` : monografiya*. [Heuristics of modernity: knowledge, innovation, creativity]. Kyiv (in Ukrainian)
- Sy`soyeva S. O. (1998). *Pedagogichna tvorchist` : monografiya*. [Pedagogical creativity]. Kyiv (in Ukrainian)

- Skubashevs`ka O. (2011). Innovaciya yak riznovy`d tvorchosti. Gileya : nauk. visn : zb. nauk. pracz`. gol. red. V. M. Vashkevych. [Innovation as a kind of creativity. Gilea]. Kyiv (in Ukrainian)
- Strategiya rozvy`tku sfery` innovacijnoyi diyal`nosti na period do 2030 roku. (2021). [Strategy for the development of innovation for the period up to 2030] Kyiv (in Ukrainian)
- Fenomen innovacij: osvita, suspil`stvo, kul`tura: monografiya. (2008). [The phenomenon of innovation: education, society, culture]. Kyiv (in Ukrainian)
- Filosofs`kyj encyklopedychnyj slovnyk (2002) / NAN Ukrajinny, In-t filosofiji im. Gh. S. Skovorody/gholov. red. V. I. Shynkaruk. [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv (in Ukrainian)
- Karwowski M. (2009). *Identyfikacja potencjalu tworctego*. Warszawa.
- Mumford M. D. (2003). Where have we been, where are we going? Taking stock in creativity research. *Creativity Research Journal*.
- Khoruzha L., Bratko M., Kotenko O., Melnychenko O., Proshkin V. (2019). *The Study of the Higher School Lecturer's Competence in Ukraine: Diagnostics and Analytics*. The New Education Review (55(1)). С. 233–245. ISSN 1732-6729 (SCOPUS).
- Szmidt K. (2007). *Pedagogika tworczosci*. Gdansk.
- Fagerberg J., Martin B., and Sloth Andersen E. (editors) (2013). *Innovation Studies. Evolution and Future Challenges*. Oxford: Oxford University Press.

АЛЛА МИХАЛЮК,

Киевский университет имени Бориса Гринченка, г. Киев, Украина

a.mykhaliuk@kubg.edu.ua, ORCID iD 0000-0003-0452-1260

ТВОРЧЕСТВО И ИННОВАЦИЯ: СОВРЕМЕННЫЙ КОНТЕНТ

В статье представлено современное научное понимание феноменов творчества и инновации с позиций различных отраслей знаний. Отмечено актуальность данной проблематики с учетом того, что основной доминантным признаком прогрессивного развития нашего времени выступает становления инновационной личности, способной к созданию инноваций во всех сферах своей жизнедеятельности. Установлено, что в современном научном дискурсе феномен творчества выступает как процесс деятельности, характеризуется определенным результатом, в котором можно проследить материальную или духовную ценность. Определено, что важным качеством личности является креативность, которая понимается как способность личности к вариативности, гибкости, ликвидности, устойчивости, ориентации на действия и может быть сформирована благодаря созданию особых условий в процессе обучения и воспитания. Описаны понимания феномена инновации как процесса воплощения новых идей. Освещены сущность инноваций в образовании как процесс создания, внедрения и распространения в образовательной практике новых идей, средств, педагогических и управленческих

технологий, в результате которых повышаются показатели (уровни) достижений структурных компонентов образования, происходит переход системы в качественно иное состояние. В исследовании использовались методы теоретического обобщения, сравнительного анализа, анализа и синтеза, что позволило выявить сущность понятий «творчество» и «инновация» для осмысления их современного контента.

Ключевые слова: инновация, инновации в образовании, креативность, творчество.

ALLA MIHALYUK,

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

a.mykhaliuk@kubg.edu.ua, ORCID iD 0000-0003-0452-1260

CREATIVITY AND INNOVATION: MODERN CONTENT

The current stage of civilization is closely linked to leadership in research and development, the emergence of new knowledge, the development of high-tech production and the creation of mass innovative products. The development of innovation potential is not only a way of dynamic development and success, but also a means of ensuring the security and sovereignty of the state, its competitiveness in the modern world. The article presents a modern scientific understanding of the phenomena of creativity and innovation from the standpoint of various fields of knowledge. Emphasis is placed on the relevance of this issue, given that the main dominant feature of the progressive development of our time is the formation of an innovative personality capable of creating innovations in all spheres of life. It has been found that in modern scientific discourse the phenomenon of creativity acts as a process of activity, characterized by a certain result, in which one can trace material or spiritual value. It is determined that an important quality of personality is creativity, which is understood as the ability of an individual to variability, flexibility, liquidity, stability, focus on action and can be formed by creating special conditions in the process of learning and education. The understanding of the phenomenon of innovation as a process of implementation of new ideas is described. The essence of innovations in education as a process of creation, introduction and dissemination in educational practice of new ideas, tools, pedagogical and managerial technologies, as a result of which indicators (levels) of achievements of structural components of education increase, the system transitions to a qualitatively different state. The study used methods of theoretical generalization, comparative analysis, analysis and synthesis, which allowed to identify the essence of the concepts of «creativity» and «innovation» to understand their modern content.

Keywords: art, creativity, innovation, innovations in education.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2021

Прийнято до друку 23.09 .2021